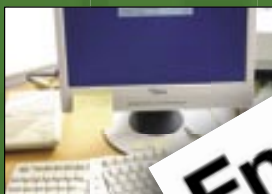

Teksthæfte til DVD-film om grønne indkøb

Grønne indkøb betaler sig

– for miljøet og pengepungen

Det økologiske Råd

Tekst: Christian Ege, formand, Det Økologiske Råd

Layout: Gefühl aps.

Tryk: Økotryk på svanemærket papir

Pjecen kan læses og downloades fra Det Økologiske Råds hjemmeside:

www.ecocouncil.dk

Copyright: Det Økologiske Råd, december 2005

Citering, kopiering og øvrig anvendelse af hæftet kan frit foretages med angivelse af kilde

Pris: 25 kr. + porto og ekspeditionsgebyr 10 kr. Ved mindst 20 stk.: 33 % rabat.

ISBN 87-89843-89-4

Udgivet af

Det Økologiske Råd

Blegdamsvej 4B

2200 København N

Tlf: 3315 0977

E-mail: info@ecocouncil.dk

www.ecocouncil.dk

Fremtidens miljø skabes i dag.

Forord

Dette hæfte retter sig især imod indkøbere og ledere i kommuner, amter/regioner (idet følgende taler vi blot om regioner) samt statsinstitutioner. Men også medlemmer af kommunalbestyrelser, brugerbestyrelser i institutioner m.fl. vil kunne have gavn af det. Formålet er at vise, hvordan man kan indarbejde miljø- og energihensyn i indkøbene, herunder give et overblik over de redskaber, som indkøberne kan bruge, samt give eksempler på institutioner, som allerede har gode erfaringer med grønne indkøb.

Hæftet knytter sig til en film, som er udgivet på DVD. Den kan bestilles hos Det Økologiske Råd for 150 kr. Ved køb af mindst 3: 33 % rabat, ved køb af mindst 10: 50 %.

Projektet er støttet af Københavns Kommunes Byøkologiske Fond samt ELFORs Energisparepulje.

Indhold

- 3 Forord
- 5 Indledning
- 6 Store muligheder i offentlige grønne indkøb
- 6 EU og grønne indkøb
- 7 "Fra vugge til grav"
- 7 Værktøjer for indkøberne - SKI og indkøbsvejledninger
- 9 Arbejdsmiljøet skal også inddrages
- 10 Elsparefondens A-klub og indkøbsvejledning

- 12 Eksempler på grønne indkøb
- 12 Fladskærme sparer energi – Vej & Park, København
- 12 Energibesparende indkøb i Storstrøms amt
- 14 Grønne indkøb i Danmarks Radio
- 16 Strategiske indkøb i Københavns kommune
- 17 Partikelfiltre på alle tunge dieseldrøjetøjer, København
- 21 Omlægning af storkøkkener til økologi, København
- 23 Fredericia kommune: økologisk omlægning
- 24 Kolding kommune: renere rengøring
- 26 Flyvematerielkommandoen: miljøvenlig de-icing
- 27 Skatteministeriet: krav til tonere, emballage m.v.
- 28 Opsummering

Indledning

Den danske regering har en strategi for bæredygtig udvikling. Heri indgår, at den offentlige sektor selv stiller miljøkrav til de varer og tjenesteydelser, som den køber. Siden begyndelsen af 90'erne har skiftende regeringer arbejdet for grøn indkøbspolitik. Alle offentlige indkøbere er omfattet af en forpligtigelse til at tage miljøhensyn i forbindelse med indkøb.

Det står i Miljøbeskyttelseslovens § 6: "... offentlige indkøbere skal virke for lovens formål ved indkøb og drift".

De statslige indkøbere er derudover omfattet af Cirkulære om miljø- og energihensyn ved statslige indkøb¹ samt cirkulære om energieffektivisering². Alle statsinstitutioner har pligt til at udforme en indkøbspolitik og en handlingsplan samt til at købe energieffektive apparater.

Grønne indkøb indebærer, at man inddrager miljø i bred forstand, såvel miljø- som energiforhold og også arbejdsmiljøet. Man hører ofte, at det er dyrere at købe grønt. Men grønne indkøb kan også være en god forretning. Dels kan man benytte lejligheden til at gennemgå hele sin indkøbsprocedure og få lavet bedre aftaler med leverandørerne. Dels kan man i mange tilfælde spare på driften – energi- og vandforbrug m.v. – og dette kan mere end opveje den eventuelle merpris på produkterne. Endelig kan fordelene for arbejdsmiljøet udmønte sig i færre sygedage og mere tilfredse og dermed produktive og kreative ansatte.

Det kan dreje sig om alt fra mere ergonomisk rigtige kontormøbler til ikke-sundhedsskadelige rengøringsmidler.

For kommuner og regioner er lovens forpligtelse ikke udmøntet i præcise bestemmelser, men grønne indkøb anbefales af Kommunernes Landsforening. For kommuner og regioner, som ikke allerede har en grøn indkøbspolitik, er kommunalreformen en oplagt lejlighed til at få én. Her skal strukturerne jo alligevel brydes op, så det kan være en god anledning til at indlede en ny praksis.

Energispareforliget mellem regeringen og oppositionen fra juni 05 pålagde, at der skal forhandles med kommuner og regioner om lignende krav, som der allerede gælder for statsinstitutioner. Endelig skal man ikke være blind for, at en kommune kan profilere sig på at have en konsekvent miljøpolitik, herunder at købe grønt.

Miljøpolitik er således ikke kun noget for Miljøministeriet og for kommunernes miljøafdelinger. Alle skal inddrage miljøkrav i deres daglige virke, herunder i indkøb – også selv om institutionens formål er et ganske andet. Som eksemplerne i dette hæfte viser, sker det da også så forskellige steder som i Skatteministeriet, Danmarks Radio og på kommunale plejehjem.

Store muligheder i offentlige grønne indkøb

Det offentlige køber ind for omkring 140 mia. kr./år. Med så store indkøb kan det offentlige – hvis det bruger sin indflydelse - skabe det marked for grønne produkter, som kan motivere leverandører til at udvikle, fremstille og markedsføre mere miljørigtige

produkter. Dermed kan den offentlige sektor være med til at øge efterspørgslen og dermed sikre, at der kommer flere miljørigtige produkter på markedet, og at de kommer ned i pris, så de også er attraktive for private købere.

EU og grønne indkøb

Grønne indkøb sker ikke bare i Danmark. Også EU anbefaler grønne indkøb, f.eks. i Kommissionens grønbog fra 2005 om energieffektivisering³. Det indgår også i den såkaldte Lissabon-proces om at gøre EU til verdens mest konkurrencedygtige region. Her fremhæves de store muligheder for erhvervene, der ligger i udvikling af mere miljøvenlig teknologi, og her kan de offentlige institutioner medvirke ved at satse på grønne indkøb⁴.

Offentlige indkøb reguleres i EU af udbudsdirektiverne. Disse åbner mulighed for grønne indkøb, når køb af varer eller tjenesteydelser skal sendes i EU-udbud, også til at stille strengere miljøkrav til varerne end EU gør. Det fremgår af Kommissionen meddelelse om grønne indkøb fra 2001⁵ samt af de reviderede udbudsdirektiver fra 2003. Men det forudsætter, at man overholder en række regler. Vi vil henvise til Konkurrencestyrelsens og Miljøstyrelsens vejledning fra 2002⁶.

”Fra vugge til grav”

Når man køber grønt ind, bør man så vidt muligt se på varens miljøeffekter i alle faser, fra råvareproduktion, over brug af varen til dens bortskaffelse som affald. Man kalder det at bygge på en livscyklus-betragtning⁷, eller ”fra vugge til grav”. Det er samme metode, der ligger til grund for tildeling af miljømærkerne - den nordiske Svane og EU’s blomst-mærke. Indkøberne kan have fordel af at kunne trække på de værktøjer, som er

udviklet, se nedenfor. Når der findes miljømærkede varer, kan man gå efter disse. Man kan dog ikke i EU-udbud direkte skrive, at man kun vil købe miljømærkede varer. Man kan derimod skrive, at man ønsker varer, som opfylder kriterierne for tildeling af mærket. Dvs. at hvis de ikke har licens til mærket, skal de fremlægge anden dokumentation for, at de opfylder kriterierne

Værktøjer for indkøberne - SKI og indkøbsvejledninger

I gennem en årrække har Miljøstyrelsen udgivet – og ajourført - en lang række miljøvejledninger om indkøb af forskellige produktgrupper – fra kontorartikler til biler og handicap-hjælpemidler⁸. Her kan man læse om, hvilke miljøproblemer, der er knyttet til produkterne, og der gives anbefalinger til, hvilke krav man skal stille.

I 2003 tog Miljøministeriet initiativ til at nedsætte Panelet for professionelle miljøbevidste indkøb. Panelet har til opgave at fremme miljøbevidste indkøb, såvel i den offentlige sektor som i den private. Det består af 10 medlemmer, der repræsenterer både offentlige og private indkøbere samt leverandører. Det har udgivet en række værktøjer for de professionelle indkøbere. Disse værktøjer er samlet på en grøn indkøbsportal⁹, som giver en række eksempler

Miljøstyrelsen har udgivet en række vejledninger om grønne indkøb - her om tropisk træ

på, hvilke miljøeffekter og/eller økonomiske gevinster man kan opnå ved at købe grønne produkter. Der er også et analyse- og strategiværktøj, som kan hjælpe med til at udpege og prioritere produkt- og serviceområder og implementere grønne indkøb herindenfor. Her vises bl.a. hvordan man kan måle, hvilken andel af miljømærkede produkter, som ens leverandører har, eller hvilke forvaltninger der har den største andel af grønne indkøb.

Statens og Kommunernes Indkøbs service (SKI)¹⁰ stiller også nogle gode redskaber til rådighed. SKI er et offentligt ejet aktieselskab – ejet af KL og Finansministeriet. SKI indgår rammekontrakter på en lang række af de varer og serviceydelser, der bruges i det

offentlige, fx IT-udstyr, telefoni, brændstof, fødevarer, og møbler samt papir og kontortikler. Alle, der køber ind til det offentlige kan frit vælge, om de vil bruge SKI's rammekontrakter.

Alle SKI's rammekontrakter har været i EU-udbud. Dermed er alle, som benytter kontrakterne fritaget for den lovmæssige forpligtelse til selv at gennemføre disse ofte meget omkostnings- og ressourcekrævende udbud.

SKI har ansat en miljøkonsulent¹¹, som skal sikre, at alle rammekontrakter bliver miljøvurderet. I hvert eneste SKI-udbud vurderes hvilke miljøsyn, der er relevante for den pågældende kontrakt. Forslagene til miljøsyn diskuteres med en følgegruppe, dvs. en gruppe af SKI-kunder, som har afgørende indflydelse på den endelige kontrakt og på valg af leverandører og produkter.

Derudover har SKI et netværk, som giver input til miljøvurderingen i de enkelte udbud. Fx har Elsparefonden gennem flere år deltaget i at fastsætte krav på alle SKI-rammekontrakter, som omfatter el-forbrugende produkter. Derfor er der i dag et bredt udvalg af el-forbrugende produkter, f.eks. IT-udstyr, som lever op til Elsparefondens indkøbsvejledning. Alle statens indkøbere samt alle medlemmer af Elsparefondens A-klub (se afsnit herom) skal købe ind efter denne indkøbsvejledning.

Det skal være let at finde de miljørigtige varer, fordi der er rigtig mange mennesker, der køber ind til det offentlige. Miljøstyrelsen skønner, at det drejer sig om flere end 40.000.

Og de færreste af dem har indkøb som hovedopgave. Derfor skal det være let at finde de miljørigtige varer. Det sikrer SKI bl.a. gennem særlige miljømarkeringer i dets varekataloger.

Prisen på grønne produkter bliver ofte fremhævet som en hindring for grønne indkøb. SKI arbejder derfor på at opnå gode priser, bl.a. ved at pulje mange institutioners indkøb.

Arbejdsmiljøet skal også inddrages

Det er også vigtigt at stille krav til arbejdsmiljøet for de, som skal anvende de produkter, som indkøbes. Det sker f.eks. i Københavns kommune, hvor Arbejdsmiljø København (AMK)¹² altid inddrages. Arbejdsmiljøvurderingerne har bl.a. ført til, at kommunen har skiftet leverandør af vinduespolering, fordi firmaet ikke levede op til arbejdsmiljøkravene mht. stiger/lifte. Det har også ført til ændret indkøb af borde og stole.

Herudover stilles specifikke produktkrav, f.eks. mht.

1 kemiske stoffer

2 indeklima (afgasning) – her kræver man Indeklima-mærket fra Teknologisk Institut.

3 Ergonomi ifm. borde, stole m.v.

Her inddrages de forskellige faggrupper i AMK – kemikere, ergo/fysioterapeuter osv.

Oftest vil krav til miljø og arbejdsmiljø trække i samme retning. Det gælder f.eks. når man

stiller krav om mere miljøvenlige rengøringsmidler, se afsnit om Kolding kommune, og partikelfiltre på dieselmotorer, se afsnit herom. Men der er eksempler på, at de ikke umiddelbart gør. Her skal man så lave en afvejning af hensynene. I København er AMK selv blevet miljø- og arbejdsmiljøcertificeret i 2004 og arbejder på at blive bedre til at lave den slags afvejringer. Der har f.eks. været diskussioner om lavenergipærer ift. arbejdsmiljøet. Generelt anbefales lavenergipærer, men samtidig stilles krav til lyskvalitet. Der kan være særlige arbejdsfunktioner, hvor der stilles høje krav, f.eks. til farvegengivelse, hvor man ikke skal bruge lavenergipærer.

Elsparefondens A-klub og indkøbsvejledning

Elsparefondens A-klub, der er et sekretariat under Elsparefonden, er en klub, der er åben for landets kommuner, amter, statsinstitutioner og almennyttige boligselskaber. Private organisationer kan også være medlem og benytte sig af de værktøjer, der stilles til rådighed, men de kan ikke – som det offentlige – modtage tilskud fra Elsparefonden. Et medlemskab af Elsparefondens A-klub er gratis. For at blive medlem, skal den øverste ledelse i organisationen skrive under på en samarbejdsaftale, som forpligter organisationen til at købe energirigtigt ind i forhold til Elsparefondens indkøbsvejledning.

Specielt statsinstitutioner er med cirkulæret fra april 2005, se ovenfor, blevet forpligtet til at købe energivenligt. Når de fx. køber køleskabe skal de vælge enten A+ eller A++ og for andre hårde hvidevarer de A eller A+ mærkede. For produkter, som ikke er omfattet af denne mærkning, skal de følge Elsparefondens indkøbsvejledning. Det betyder, at for statsinstitutioner er det nu et krav at gøre alle de ting, som medlemmer af A-klubben skal gøre. Her er klubben så blot et tilbud om en række redskaber, der gør det lettere at leve op til kravene.

Ideen med A-klubben er, at når flere køber energibesparende produkter, skærpes konkurrencen yderligere til gavn for indkøbsprisen – og for medlemmerne. A-klubben gør det enkelt, sikkert og billigt at handle energirigtigt til gavn for medlemmernes økonomi. Der er mange fordele ved at være A-klub medlem, f.eks. gratis telefonisk rådgivning,

medlemsblade, foredrag/gå-hjem møder, og ud over indkøbsvejledningen tilbyder vi et gratis elmålersæt. Køb så vidt muligt altid kun eludstyr, som opfylder kravene i Elsparefondens indkøbsvejledning. Elsparefondens

indkøbsvejledning indeholder gode råd om indkøb og drift og yderligere information. Det gælder både ved nyindkøb og ved indkøb til eksisterende systemer. Kravene i indkøbsvejledningen er fastsat ud fra blandt andet internationale energimærkeordninger, herunder EU's energimærkning, Energipilen og Energy Star.

Samtidig opfordres medlemmerne til at melde alle deres fjernaflæste målere på **www.se-elforbrug.sparel.dk**. Her kan man følge sit elforbrug tæt, så det er nemt

at skabe sig et overblik over variationerne i elforbruget. Det giver – sammen med energirigtige indkøb - de bedste forudsætninger for at spare på strømmen¹³.

Energibesparelser og klima

Hvorfor er det vigtigt at spare på energien? Vores klima er truet af udledning af drivhusgasser. Danmark er et af de lande i verden, der udleder mest CO₂ pr indbygger. Derfor har vi også en særlig forpligtelse til at spare. Inden for Kyoto-aftalen har Danmark påtaget sig at reducere med 21 % i 2008-12. Medmindre der tages yderligere initiativer når Danmark ikke dette mål. Og efter 2012 bliver kravene uden tvivl skrapere – hvis det globale klima skal beskyttes på længere sigt. Nogle ser det som et stort problem, men det rummer faktisk mange muligheder. Danmark har allerede en stor eksport af energivenlig teknologi. Det gælder ikke bare vindmøller, som er det mest kendte, men også præisolerede fjernvarmerør og anden kraftvarme-teknologi. Vi har potentiale for yderligere at udvikle vores styrkepositioner med lavenergiprodukter, f.eks. køleskabe og pumper. Energistyrelsen har beregnet, at potentialet for energibesparelser i Danmark er ca. 24 % af det nuværende energiforbrug frem til 2015, og yderligere 25 % på længere sigt.

Eksempler på grønne indkøb

Fladskærme sparer energi – Vej & Park, København

Vej & Park er en del af Bygge- og Teknikforvaltningen i Københavns Kommune. Vej & Park har indført miljøledelse i følge EMAS¹⁴ og ISO 14001. Som led heri søger de stadige miljøforbedringer både hos sig selv og hos samarbejdspartnere og entreprenører gennem udbud og kontrakter. Derfor er miljøhensyn også inddraget ved indkøb. Vej & Parks elforbrug går primært til belysning, men elforbruget til IT-udstyr eksklusiv køling udgør ca. 25 %. Superbrugerne af IT udstyr har elspareskinner, der udelukker et standby og sleep forbrug. Vej og Park har som led i sin Miljøhandlingsplan fra 2003 besluttet at udskifte 260 konventionelle PC skærme til fladskærme i perioden 2004-2006. Der er

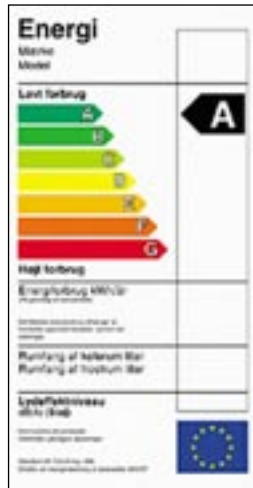

nu udskiftet 180 skærme - besparelsen når alle 260 er udskiftet er ca. 33.000 kWh eller ca. 50.000 kr. år. Reduktionen i elforbrug pr skærm er fra ca. 175 kWh til ca. 50 kWh årligt. I gennemsnit spares pr skærm ca. 188 kr. pr år ved en kilowatt time pris på 1,50 kr. Merprisen per skærm er ca. 1.100 kr. Levetid er sat til 5 år. Tilbagebetalingstiden er lige under 6 år. Dvs. at regnet i direkte økonomiske udgifter løber udskiftningen lige knap rundt. Men dertil kommer en arbejdsmiljømæssig gevinst, idet skærmen ikke flimrer. Desuden fylder den mindre.

Storstrøms amt

Storstrøms amt er medlemmer af A-klubben og køber derfor ind efter Elsparefondens indkøbsvejledning, se ovenfor. Herudover har amtet sin egen handlingsplan for udskiftning af hårde hvidevarer¹⁵. Amtets energiafdeling hjælper institutionerne med at beregne elforbrug og CO₂-udslip ved eksisterende hårde hvidevarer, samt det tilsvarende for nye A-mærkede. Herefter stilles forslag til evt. udskiftning, og tilbagebetalingstiden beregnes. Amtet har etableret en energilånepulje, hvor

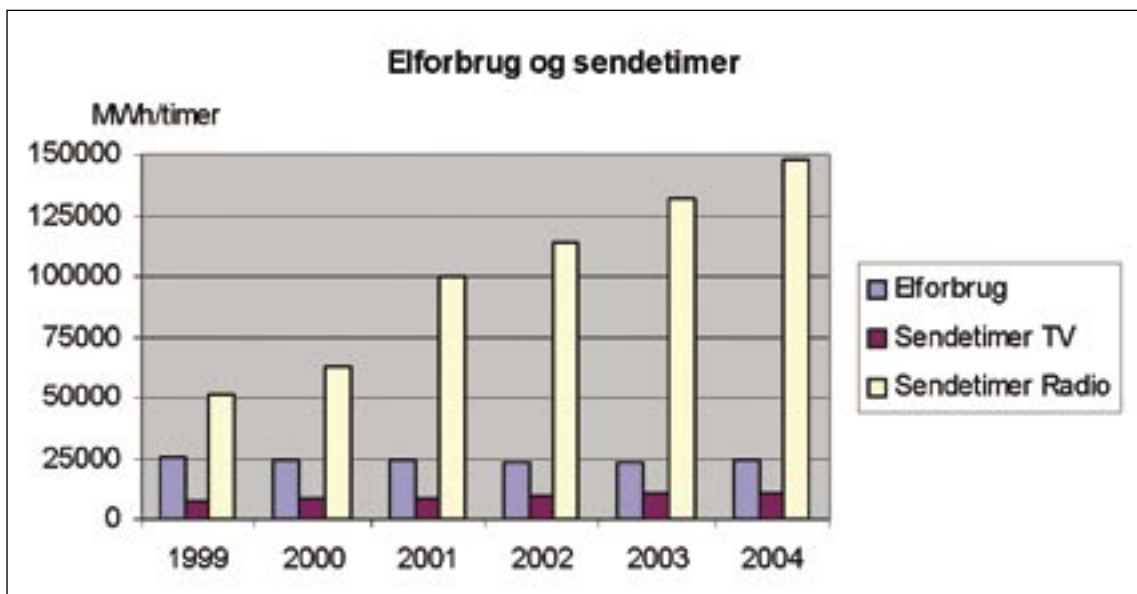
institutionerne kan låne, hvis de ikke har mulighed for selv at finansiere udskiftningen. Lånet skal betales tilbage i løbet af 4-5 år. Dermed forfalder betalingen samtidig med at institutioner oplever faldende elregning. I 2004 har amtet haft 2 mio. kr. til rådighed i energilånepuljen. Puljen kan også finansiere mere eksperimenterende projekter, uden krav om tilbagebetaling¹⁶.

Energibesparelser i Bo- og naboskaber

Bo- og naboskaber er boliger for handikappede – det kan være almindelige parcelhuse, som amtet har købt til formålet. Bo- og naboskabet for Midt/Øst Lolland har sin egen Agenda 21 plan og er i gang med at opbygge et miljøledelsessystem¹⁷. Heri indgår også grønne indkøb. Hvert andet år undersøges ved hjælp af en spørgeskemaundersøgelse, i hvor høj grad der købes grønne produkter. Undersøgelsen i 2001 viste, at hovedparten af de fødevarer, rengørings- og plejartikler, der indkøbes er henholdsvis økologiske og miljømærkede¹⁸. Desuden udskiftes energislugende hårde hvidevarer med energibesparende, efter ovennævnte procedure. De lokale institutioner/boliger får selv glæde af de opnåede besparelser.

Grønne indkøb i Danmarks Radio

DR arbejder aktivt på en stadig forbedring af sin miljøindsats, herunder indkøb. Der er store elbesparelser at hente ved en mere miljøbevidst adfærd. Igennem det seneste år har DR gennemført elsparekampagner i hovedparten af DRs regionale enheder.

DR har en omfattende brug af IT-udstyr, studier med 1000-vis af Watt projektørlys når der optages til Ørnen eller Showtime, samt store serverrum og det deraf følgende store kølingsbehov. Det gør elforbruget til den største miljøbelastning fra DR. Men selvom sendetiden den seneste årrække er gået voldsomt op, så er det lykkedes at holde elforbruget i ro. I perioden 1999-2004 er sendetimerne for TV steget med knap 40 % og for radio med næsten 190 %. I samme periode er elforbruget faldet med knap 4 %, se figur.

Der satses på grønne indkøb, så energiforbruget sammen med andre miljøforhold medtænkes, når der købes nyt. DRs Grønne Indkøbspolitik siger: "DR vil ved indgåelse af større indkøbsaftaler, udbud o. lign. tage hensyn til miljø- og arbejdsmiljø ved valg af leverandører i forbindelse med indkøb af varer og tjenesteydelser."

DR køber årligt ind for ca. 800 mio. kr. Det omfatter alt fra blyanter til eksterne Tv-produktioner. I de seneste år har der været fokus på at optimere indkøbet i DR ved at styrke afdelingernes brug af de centralt indgåede indkøbsaftaler. Ud over at det har givet væsentlige besparelser på indkøbet, giver dette også en bedre central mulighed for at sikre miljøhensyn ved indkøbet. Sker indkøbet lokalt er der stor risiko for at miljø og

arbejdsmiljøforhold ikke indgår i beslutningen. Målsætningen frem til 2007 er, at der skal indarbejdes miljø- og arbejdsmiljøkrav i samtlige relevante indkøbsaftaler, som DR Indkøb administrerer, samt at der skal indarbejdes miljø- og arbejdsmiljøkrav i tildelingskriterierne i mindst 75 % af de relevante udbud, som gennemføres.

Konkret har det udmøntet sig i, at der er blevet indarbejdet miljøhensyn i bl.a. følgende indkøb:

- 1 Kontorartikler
- 2 PR-artikler og præmier
- 3 Vin og blomster
- 4 Fragt og flytning
- 5 Arbejdsbeklædning
- 6 Trykning
- 7 Kursusfaciliteter
- 8 Mobiltelefoner
- 9 Teknologiprojektet til DR BYEN
- 10 Intern service outsourcing

For yderligere at skabe synlighed omkring DRs grønne ønsker og skabe konkurrence på miljø hos leverandørerne har DR gennemført en række dialogmøder med både nuværende og potentielle leverandører af bl.a. papirvarer, renovation, rengøring og kontorartikler.

Københavns kommune

ISO 14.001 certificeret udbudsproces

Københavns Kommune gøres der en aktiv indsats for at mindske miljøbelastningen fra kommunens virksomhed, herunder satses på grønne indkøb. Kommunen har en central indkøbsenhed, kaldet Strategisk Indkøb. Her foretages EU-udbud efter en ISO 14.001 certificeret proces, som sikrer, at miljø og arbejdsmiljø inddrages i hvert udbud på lige fod med pris, kvalitet og service.

For at sikre, at miljøforholdene varetages bedst muligt, er det kommunens Miljøkontrol, der opstiller miljøkravene og vurderer tilbudsgivernes besvarelser. Kommunens indkøbsaftaler indeholder kun miljøvurderede varer. Dvs. at brugerne kan købe ind uden at bruge tid på at undersøge miljø- og arbejdsmiljøforholdene først – på denne måde spares der arbejdstimer, som kan benyttes til andre formål.

Det har vist sig, at der på trods af kommunens høje krav til leverandørernes miljøhensyn, alligevel opnås fordelagtige priser på indkøbsaftalerne. I 2004 genererede aftalerne således en besparelse for kommunen på

41,5 mio. kr. Besparelserne øges og miljøbelastningen nedbringes i takt med anvendelsen af indkøbsaftalerne.

Der er f.eks. indgået en aftale på legetøj. Her har Miljøkontrollen lavet en handlingsplan med de valgte leverandører om udfasning af uønskede stoffer fra leverandørernes sortiment – dvs. stoffer fra Miljøstyrelsens liste over uønskede stoffer. Leverandørerne rapporterer om fremskridt og resultater til Miljøkontrollen mindst en gang hvert halve år.

Københavns Kommunes Miljøkontrol deltager altid i Strategisk Indkøbs indgåelse af indkøbsaftaler, og indkøbsprocessen i Strategisk Indkøb er miljøcertificeret efter ISO 14.001 og EMAS. I kommunens miljøhandlingsplan¹⁹ er der fastsat en procedure for indgåelse af fælles indkøbsaftaler, der sikrer, at miljø- og arbejdsmiljøhensyn bliver inddraget i indkøbsbeslutningen på lige fod med bl.a. pris, kvalitet og service. Ligeledes deltager Arbejdsmiljø København (AMK) altid ved indgåelse af aftaler i Strategisk Indkøbs regi. Dette sikrer, at indkøbsaftalerne kun indeholder arbejdsmiljøvurderede varer.

Partikelfiltre på alle tunge dieseldkøretøjer, København

For at begrænse udledningen af sundheds-skadelige partikler fra trafikken og for at sikre medarbejderne et sundt arbejdsmiljø har Københavns Kommune besluttet, at alle dieseldkøretøjer over 3½ tons og arbejdsma-skiner over 75 kW skal være forsynet med et partikelfilter, som er godkendt af Færdselsstyrelsen. Det gælder både kommunens egne biler og firmaer, der udfører arbejde for kommunens institutioner. Kravet blev indført den 1. juli 2004. Der kan dog dispenseres, hvis der er biler eller udstyr, der ikke er egnet til montering af partikelfiltre.

Lastbil fra Københavns Energi med partikelfilter, baseret på additiv.

Kommuneteknik

Kommuneteknik København (K.T.K.) under Bygge- og Teknikforvaltningen (BTF) er en af de afdelinger i kommunen, som har flest tunge køretøjer. De startede med at montere filtre på alle nyindkøbte biler. Samtidig blev iværksat en undersøgelse, sammen med Teknologisk Institut i Århus, af den ældre vognpark og af bilernes kørselsmønster, som med mange stop kunne give problemer for partikelfiltrene. Resultatet var at der kunne monteres filtre på mere end 50 køretøjer. K.T.K. fik via BTF de økonomiske ram-

*Partikelfiltre på alle tunge dieselskøretøjer,
København fortsat*

mer til montering af filtrene. Der blev lavet et EU-udbud, hvor 5 virksomheder bød på opgaven. Men ingen af de bydende opfyldte alle kravene. Efter en forhandling med de bydende valgte man det firma, der i højest grad opfyldte kravene.

Erfaringerne viser, at det er afgørende, at bilernes tekniske stand er 100 % i orden. Ellers giver det problemer med tilstoppede filtre. Alle filtre er med aktiv regenerering. Men på de køretøjer, der har mange stop og derfor lav udstødningstemperatur, skal anvendes en særlig type coatede filtre, der lettere starter regenerering.

I dag køber K.T.K biler, der opfylder EUs EURO 4 normer både for store og små køretøjer. Kan der ikke fås EURO 4, monteres filter på køretøjer over 3500 KG totalvægt.

Monteringen af filtre medfører højere driftsomkostninger, da der skal service minimum 2 gange årligt, og der tilsættes et additiv, der

Tilsodet filter på vej til rensning.

R 98

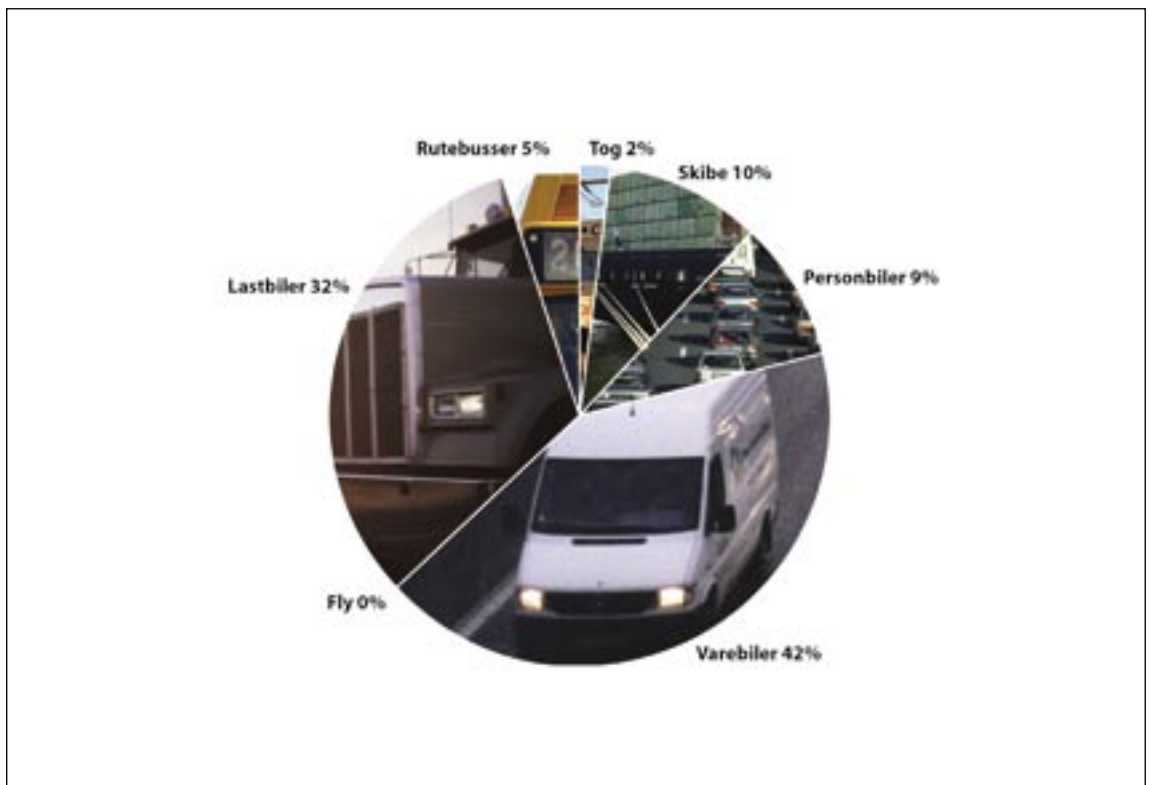
R98 monterede i 2003 filtre på 25 skraldebiler, og da kommunens miljøkrav kom i 2004, fik de resterende 110 skraldebiler filtre på. R98 har i dag 3 forskellige typer partikelfiltre, med og uden tilsætning af et additiv, og med forskellig type regenerering. Hvilken type den enkelte bil har fået monteret afhænger af bilens motortype, hvilken Euro-norm den opfylder (før filter), samt dens udstødningstemperatur og kørselsmønster. En bil med et kørselsmønster med mange stop når for eksempel ikke en tilstrækkelig høj temperatur på udstødningen til, at partiklerne kan blive brændt af. Det hjælper additiverne med.

Additiverne voldte i starten en del problemer for arbejdsmiljøet, da de skulle påfyldes manuelt. Dette blev dog løst i samarbejde med leverandøren ved at lave et doseringsanlæg, hvor additivet automatisk doseres i forbindelse med tankningen af diesel. R98 har desuden indkøbt en ovn samt en maskine til rensning af filtrene. Rensningen foregår efter faste regler, hvor medarbejderne er iført maske og heldragt, og filtrene pakkes ind i plastposer og tages først ud af posen, når de er placeret i ovnen. Filtrene er til service to gange årligt, mens bilerne er til service fire gange årligt. Der er placeret modtryksalarmer i alle førerhuse, som giver signal, hvis trykket bliver for stort hen over filteret. I sådanne tilfælde skal bilen straks køres på værksted. Man undgår således, at chauffører blot kører videre, selv om filtret ikke virker – en kritik, der ofte har været rejst af filterløsningen.

Københavns Energi (KE)

KE har nu forsynet alle sine 80 større dieseldrevne køretøjer - lastbiler, gravemaskiner, traktorer og minigravere - med partikelfiltre. KE er gået videre end partikelbeslutningen, da mini-gravere også har fået filter på. KE har også fået coatet nogle af filtrene, hvilket betyder at de sundhedsskadelige udstødningsgasser kulbrinte, kvælstofoxid og kulmonooxid også reduceres. Et partikelfilter inkl. montering koster mellem 20.000 kr. og 60.000 kr. afhængig af motorstørrelse. Det har kostet Københavns Energi ca. 3 mio. kr. at montere partikelfiltre på de 80 køretøjer, men Miljøstyrelsen har ydet et tilskud på 30 %. Driftserfaringer er godene.

Der har ikke været væsentlige problemer med drift og vedligehold af filtrene. Det har fungeret godt at have chaufførerne med i projektet fra start. KE stiller også krav til sine entreprenører om brug af partikelfiltre. Fra start var der flere køretøjer med fejl, som hovedsagligt skyldes for meget sod i udstødningen pga. slidte motorer, brændstofpumper eller dysser. Enkelte af disse køretøjer får stadig rensede filter oftere end de øvrige køretøjer, fordi filteret tilstoppes af for stor sodmængde. Der har været nogle enkelte førere med negativ holdning overfor projektet. Men det har oftest kunnet henføres til andre årsager, f.eks. at køretøjet var behæftet med fejl inden montering af filter²⁰.

Andele af trafikens partikeludslip i 1999

Udslippet af små partikler fra trafikken anses i dag for et af de væsentligste sundhedsproblemer i vores byer. Børn, som bor tæt ved en trafikeret vej, har f.eks. 50 % forøget risiko for astma og andre luftvejssygdomme i forhold til børn i områder med svag trafik. Sådan skrev Verdenssundhedsorganisationen WHO allerede i 1999 til deres konference om miljø og sundhed. I dag vurderer forskerne, at de små partikler afkorter vores liv med i gennemsnit 9 måneder²¹.

Forskningen peger på, at det især er de ultrafine partikler, der skader helbredet. Det er partikler på under 100 nanometer. De ultrafine partikler fra dieselbrændstof trænger dybt ned i lungerne. I Storkøbenhavn resulterer de små partikler i mange hundrede dødsfald om året og i alvorlige luftvejsgener. Forskerne har givet forskellige skøn over hvor mange dødsfald, der kan spares pr. år ved at sætte filtre på de tunge køretøjer. De toneangivende på feltet peger på omkring 500. Det er da også beregnet, at det også rent samfundsøkonomisk vil være en god forretning at sætte filtre på dieselskøretøjerne²².

For at overholde EU's skærpede grænseværdier skal Københavns Kommune inden for de næste 5 år have nedbragt mængden af skadelige partikler i storbyluften betydeligt. Men EU har endnu ingen krav til de ultrafine partikler. Kravene går på det såkaldte PM 10, som er partikler over 10 mikrometer (10.000 nanometer). Partikelfiltrene opfanger mellem 80 og 98 % af de sundhedsskadelige luftpartikler, og det gælder for alle partikelstørrelser. Fra 2006 gælder nye skærpede krav fra EU til udstødningen fra tunge dieselskøretøjer, de såkaldte Euro 4 normer. Men disse kan opfyldes uden brug af partikelfiltre. Det hænger sammen med, at EU-kravene går på partikelmasse, og her vægter de grove partikler langt mest. Der er ingen krav til partikelantal, hvilket ville være nødvendigt for at regulere de ultrafine partikler. Der er ingen dokumentation for, at køretøjer, der opfylder Euro 4, er ligeså rene som dem med partikelfilter.

Kloakservicebil med partikelfilter fremvises i Roskilde

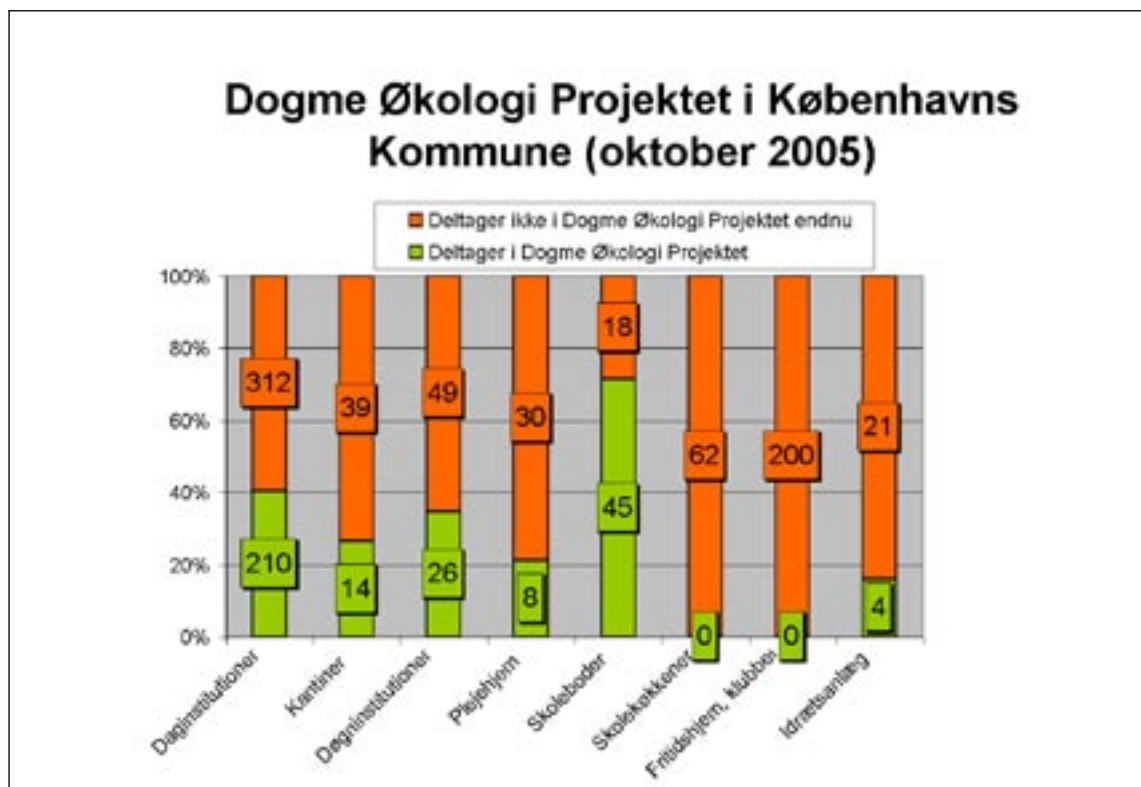
Omlægning af storkøkkener til økologi, København

Københavns Kommune ønsker at være lokomotiv for den økologiske udvikling! Målet er, at mindst 75 % af fødevarerne i kommunale køkkener og kantiner er økologiske inden udgangen af 2008. Man har allerede nået målet for de deltagende daginstitutioner, mens der er et stykke vej endnu for bl.a. kantiner og plejehjem, se figur. Indtil nu er omlagt 320 af kommunens 1000 institutioner.

Kommunen bruger ca. 200 mio. kr. på fødevarer om året. Ved at målrette disse indkøb økologisk er kommunen med til at skabe et attraktivt marked for økologiske landmænd.

Ved at satse på økologi i institutionerne er kommunen med til at nedbringe forureningen af grundvandet med pesticider – og sikre rent drikkevand til kommende generationer. Desuden får vi bedre dyrevelfærd og en mere mangfoldig natur.

For at nå målet har kommunen iværksat Dogme Økologi Projektet, der tilbyder projekthjælp og undervisning til medarbejderne på daginstitutioner, døgninstitutioner, kantiner, skoler og plejehjem. Med nye rutiner og arbejds gange kan man lave 75 % økologisk mad inden for det eksisterende budget

Bomi-parken

Bomi-parken er et plejehjem samt dagcenter for hjemmeboende ældre. Her er man kommet langt med økologi – uden at hæve budgettet til mad. Det kræver at man samtidig reviderer sine rutiner og arbejdsgange. Det kan de fleste ved at:

- Købe frugt og grønt i sæson, når det er bedst og billigst
- Bruge flere grøntsager og mere brød
- Bruge flere basisvarer: gryn, pasta, ris og bælgfrugter
- Bruge mindre kød eller andre udskæringer
- Vælge andre opskrifter med grønt og basisvarer
- Arbejde med nedbringelse af madspild
- Holde nøje styr på økonomien

I november 2005 er der 48 % økologi, og Bomi regner med at være oppe på 60 % økologi allerede ved indgangen til 2006.

Personalet har fundet det spændende at være med i Dogme Økologi Projektet. Både køkken- og plejepersonale og forstander har været på kursus. Det er ikke bare køkkenet, men hele plejehjemmet, der har deltaget i omlægningen. Også beboere har via kostudvalget været aktivt med i processen.

Beboerne er meget glade for maden, som har fået et kulinarisk løft. Især de økologiske kartofler, rodfrugter og det hjemmebagte brød roser beboerne.

Fredericia kommune

Økologisk omlægning

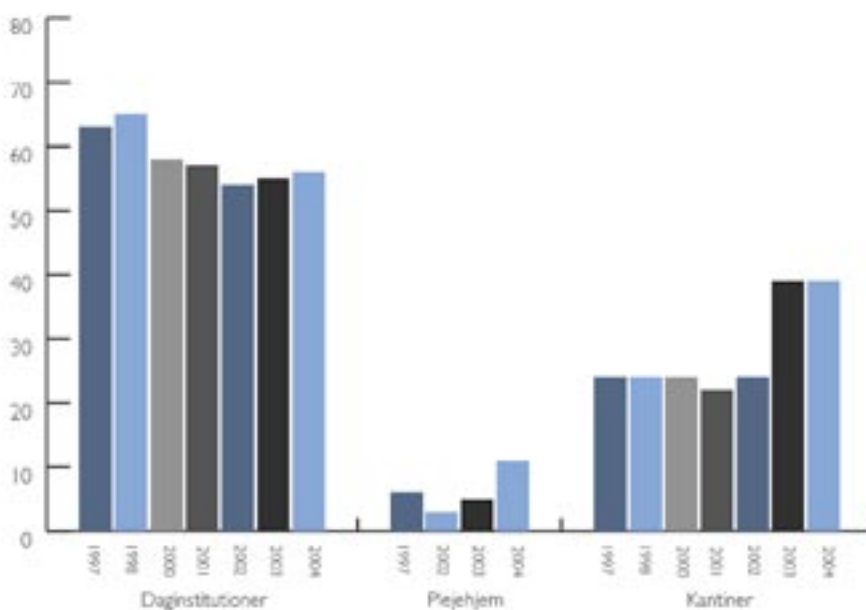
Der er 73 institutioner i kommunen, som serverer mad. Heraf deltager knapt halvdelen, 28 køkkener, både store og små køkkener i projekt Miljøvenlige Køkkener, med økologisk mad. Det er frivilligt at deltage, og der er ikke bevilget ekstra penge til mad. Målet er at 75 % af al mad, der serveres i kommunen, skal være økologisk i 2012. I 2004 var 35 % af de fødevarer, som kommunen købte, økologiske²³. Det er især mælkeprodukter, mel og gryn, frugt og grønt, juice og saft samt brød. Men der er stor forskel på

hvor økologiske de forskellige institutionstyper er, se figur. Det tager således længere tid at få omlagt plejehjemmene, bl.a. fordi de er så store i forhold til f.eks. daginstitutionerne.

Gennemsnitligt økologisk indkøb i Fredericia kommune

Pct. øko. fødevarer

Der gennemførtes en strukturforandring på plejehjemskøkkenerne op til 2002, hvorfor omlægning til økologi først rigtig er kommet igang derefter.

Det stiller andre krav til leverandørerne. Der har f.eks. været problemer med at finde stabile leverandører af økomælk i 10-liters dunke samt friskskrællede øko-kartofler. Institutionerne satser meget på at maden skal være velsmagende, samtidig med at man omlægger til økologi. Den økologiske omlægning kombineres ofte med at spare på el og vand samt reducere madspild. Der er satset på medarbejderinddragelse og uddannelse. Det er nødvendigt, bl.a. fordi man er nødt til at revurdere menuerne for at kunne

få økonomien til at hænge sammen, til trods for, at de økologiske varer normalt er dyrere end de konventionelle. Dette kan man nogle steder modvirke ved at ændre kostsammensætningen i retning af mindre kød og mere grønt. Men det er normalt ikke muligt på plejehjem. Her kan man i stedet ændre sammensætningen af grøntsager, så der bruges flere grove grøntsager (gulerødder, kål m.v.) frem for de fine (agurk, salat, peberfrugt m.v.). Det kan også være med til at holde madbudgettet.

Kolding kommune

Kommunen anvender en indkøbsmodel som betegnes Central/decentral. Den indebærer at brugergrupper fra de institutioner/forvaltninger, som deltager i det pågældende indkøb, definerer deres ønsker til funktion, service og kvalitet. Herefter udformes et udbud af Logistik afdelingen, så det er juridisk korrekt. Miljøforvaltningen sætter miljøkravene ved udbud. Disse miljøkrav er opdelt i

1 miljøkrav til prækvalifikationen

2 krav som indbygges i den tekniske specifikation (minimumskrav)

3 miljøspørgsmål som anvendes som tildelingskriterier

Når tilbudene modtages, foretager miljøafdelingen pointgivning i forhold til miljøet. Kommunen finder ikke, at man kan pålægge den enkelte indkøber at forholde sig til andet end, hvad de har behov for/har professionel viden om. Derfor formuleres miljøkravene af miljøafdelingen, de juridiske spidsfindigheder klares af indkøbsafdelingen osv. For at sikre at der udelukkende købes miljørigtigt og billigst muligt, skal alle indkøbere anvende de aftaler, som er indgået af kommunen. Hvis der købes ind andre steder kan det i sidste ende betyde, at den enkelte indkøber kan hænge på regningen privat. De fleste af Koldings leverandører leverer såvel grønne som traditionelle produkter. Baseret på dårlig erfaring er aftalerne med leverandørerne de sidste år udvidet, således at leverandørerne

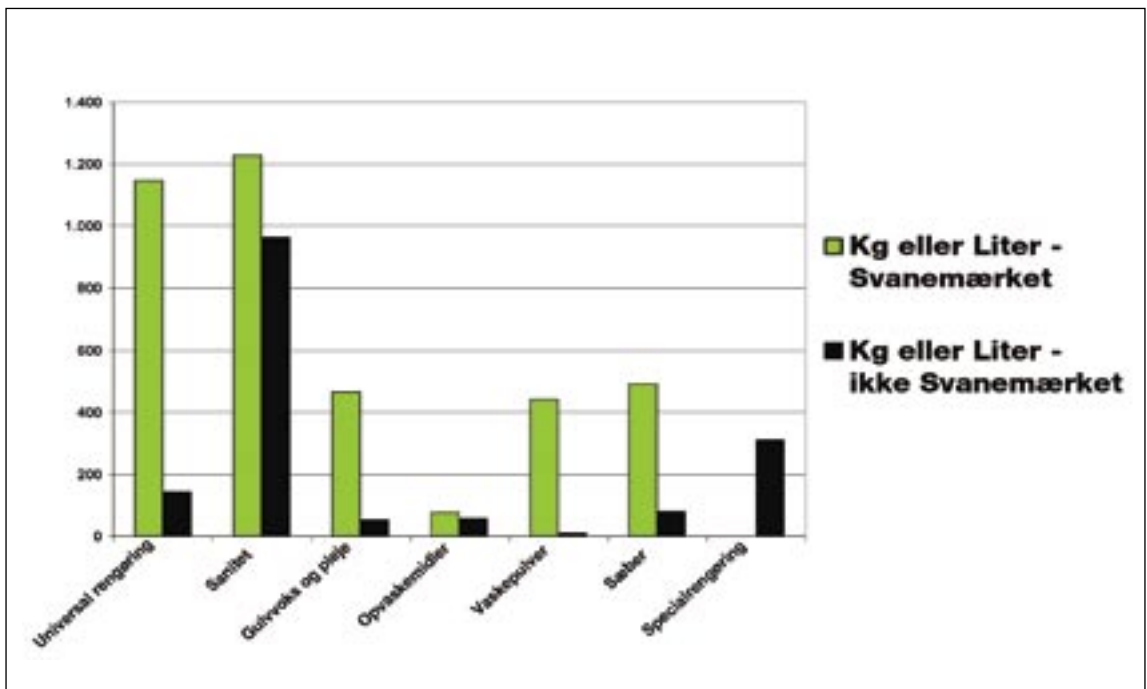
ikke må sælge andre produkter til kommunen end dem, som de har givet tilbud på, altså de produkter, som er miljøvurderet. Hvis en leverandør oplever, at der efterspørges produkter af kommunens folk, som ikke er miljøvurderet, skal indkøbschefen informeres herom. Alle udbud er enten EU udbud eller afvikles, som var de EU udbud²⁴ Kolding er netop begyndt at stille miljøkrav ved opførelse af kommunale bygge- og anlægsopgaver.

Rengøring som eksempel

Kommunen har sin egen centrale rengørings-tjeneste, som altså ikke er udliciteret. Der anvendes mikrofiberklude, hvorfor man kan

undgå skrappe rengøringsmidler – der skal dog anvendes handsker på grund af selve mikrofiberkludene. De anvendte rengøringsmidler og aftøringspapir er miljømærket, og arbejdsmiljøtjenesten har gennemgået udstyret og processerne. Det betyder, at der er et godt arbejdsmiljø, så alle vil kunne beskæftiges med rengøring, også selv om de f.eks lider af parfumeallergi. Derudover foregår selve rengøringen miljøvenligt med minimal brug af rengøringsmidler og vand.

Kommunen stiller sine egne krav, men kravene formuleres med udgangspunkt i miljømærke-kriterier (Svanemærke eller Blomst), når disse findes. Det gælder både køb af rengøringsmidler og krav ved udbud af rengøringsydelsen.

Indkøb af rengøringsmidler og omfanget af miljømærkede midler i Kolding kommune.

Flyvematerielkommandoen: miljøvenlig de-icing

Midt i 90'erne blev kravene i miljøgodkendelser til flyvestationerne skærpet, med henblik på at nedbringe kvælstofudledningen til naturen. Flyvestationernes nærings saltbelastning opstod primært ved brug af afisningsmidlet UREA – ca. 400 t/år – til blandt andet taxaveje samt start- og landingsbaner. Derfor lavede man i 1995 de første tests af et nyt og mere miljøvenligt afisningsmiddel. Testene gik godt, og i 1999 blev der indgået en rammeaftale, så mere miljøvenlige produkter kunne implementeres på alle Forsvarets flyvestationer.

Man valgte produktet Aviform L-50, som er svanemærket. Det er formlatbaseret og langt mindre iltforbrugende end UREA, når det nedbrydes i naturen. Forsvarets Bygnings-

tjeneste har lavet adskillige jord- og grundvandsprøver på produktet og har ikke kunnet påvise, at hverken grundvand eller vandløb blev forurenede efter overgangen til det nye produkt. Aviform-L50 forbruger kun ca. 0,1 g O₂/g produkt mod UREA 2,2 g O₂/g produkt²⁵. Det vil sige, at Forsvaret har nedbragt deres afisningsprodukters iltforbrug i overfladevand med ca. 95 %.

Siden har Forsvaret ansat en miljøsagsbehandler²⁶ til at udvikle guidelines for hele Forsvarets indkøb, om hvordan de kan stille miljøkrav under udbud. Dette har resulteret i en vejledning om at stille miljøkrav ved indkøb af alt fra patroner til køretøjer og toilet-papir.

Skatteministeriets departement

Krav til tonere, emballage m.v.

Skatteministeriet stiller generelt miljøkrav ved udbud, f.eks. rengøring, computere og trykkerier. Ministeriet prøver dagligt at udvikle nye metoder til at nedbringe den negative miljøpåvirkning fra driften. Der anvendes genbrugspapir til alt brev-, kopi- og aftørringspapir. Der anvendes genbrugstoner til alle laserprintere og efter endt brug afhentes patronerne til genbrug hos en virksomhed, der – som en lille sidegevinst – sender en del af overskuddet til velgørende formål – for tiden Børnecancerfonden, tidligere Verdensnaturfonden. Kantine var den første til at modtage den Grønne Nøgle, et diplom til anerkendelse af miljøforbedringerne i kantine, herunder delvis anvendelse af økologiske fødevarer.

Der arbejdes på i samarbejde med alle større leverandører at nedringe emballagemængden og dermed affaldsmængden. Ofte er varer indpakket i både papir, plast og pap, også selv om de ikke er specielt skrøbelige. Det er både miljøbelastende og påfører betydelige udgifter til renovation. Ministeriet samarbejder med Dansk Røde Kors om at aftage kildevandsflasker. Disse sælges uden pant i Danmark, men med pant i Sverige. Ministeriet tjener betydelige beløb på energibesparelser og har planer om at investere disse midler i opsætning og drift af solpaneler på lejemålets enorme tagflader. Man regner på økonomien heri sammen med ejeren, ATP Ejendomme.

Opsummering

De mange eksempler på grønne indkøb i dette hæfte viser de positive sideeffekter der også kan være, som f.eks. bedre økonomi og forbedret image. Nogle af de eksempler vi har vist er fra kommuner og institutioner, som har arbejdet med grønne indkøb i mange år, og som derfor er kommet rigtig langt, men al begyndelse starter i det små og det er vigtigt at tage et skridt af gangen. Hvis det skal lykkes i en travl hverdag, skal man ikke slå for stort brød op. Derfor anbefales det at begynde i det små, eksempelvis med

- At stille krav til en enkelt varetype, det kan være papir, rengøringsmidler eller el-artikler
- At melde sig ind i A-klubben og dermed følge Elsparefondens indkøbsvejledning
- At fokusere på ét miljøproblem, som fx. blød PVC
- At købe varer med et miljø- og/eller energimærke

Efterhånden kan man så udbrede miljøkravene til stadig flere indkøb. Det er vigtigt, at man ikke nøjes med at vedtage en overordnet politik om grønne indkøb. Det skal følges op i praksis. Her er det vigtigt, at der er gode redskaber til rådighed for de decentrale indkøbere, som ikke har mulighed for at sætte sig dybere ind i miljøforhold. Vi har i dette hæfte gennemgået en række af disse redskaber. Samtidig er det en fordel, hvis decentrale indkøbere f.eks. i kommunale institutioner kan hente hjælp fra en central indkøbsafdeling samt fra miljøafdelingen.

Grønne indkøb bør opgøres i det grønne regnskab, så både ansatte og borgere kan følge med i, hvilke fremskridt der sker. Hertil kan man bruge såvel et selvevalueringsværktøj som et analyse- og strategiværktøj, som Panelet for Grønne Indkøb har udviklet. Begge dele findes på www.gronindkobsportal.dk

På www.gronindkobsportal.dk kan man også finde yderligere viden om grønne indkøb samt hente inspiration til at komme i gang med arbejdet. Portalen er udviklet af Panelet for professionelle miljøbevidste indkøb.

I øvrigt kan henvises til:

www.ski.dk/greennet

www.miljoevejledninger.dk

www.a-klubben.dk

www.elsparefonden.dk

www.ecolabel.dk

Henvisninger

- 1 Cirkulære om miljø- og energihensyn ved statslige indkøb, af 7. februar 1995
- 2 Cirkulære nr. 27 om energieffektivisering i statens institutioner, 19.4.2005
Læs herom i Det Økologiske Råd: Få mere ud af mindre – Grøn bog om energieffektivitet, 2005
- 3
- 4 Se bl.a.: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/da/lvb/l28143.htm>
EU-kommissionens fortolkningsmeddelelse om offentlige grønne indkøb, juli 2001. Se Konkurrencestyrelsens vejledning af 25.10.2002: <http://www.ks.dk/publikationer/udbud/2002/groenindkoeb/>
Konkurrencestyrelsen og Miljøstyrelsen: Offentlige grønne indkøb - en vejledning i mulighederne for at varetage miljøhensyn i forbindelse med afholdelse af udbud, 2002
- 5
- 6
- 7 Se f.eks.: <http://www.lca-center.dk/cms/site.asp?p=162>
- 8 Se www.miljoevejledninger.dk
- 9 www.gronindkobsportal.dk
- 10 Se www.ski.dk/greennet
- 11 Rikke Dreyer, SKI
- 12 Indtil 1.1.2006 kaldet Københavns Kommunes Bedriftssundhedstjeneste
- 13 Se www.a-klubben.dk, www.sparel.dk. A-klubben tlf. 70 26 90 09.
- 14 EMAS er EUs certificeringsordning for miljøledelse
- 15 Energiebevidst indkøb for Storstrøms amt, 2003
- 16 Energichef Jens Rømer Olsen, Storstrøms amt
- 17 Birthe Sørensen, forstander for Bo- og naboskab Midt/øst Lolland.
- 18 Miljøreddegørelse for Bo- og naboskab Vibo 2001-03, Storstrøms amt 2004
- 19 BR 463/01
- 20 Morten Stanley, Miljøchef i Københavns Energi
- 21 Professor Steffen Loft, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet. Samfundsøkonomisk vurdering af partikelfiltre, Institut for Miljøvurdering, 2002 samt Luftforurening med partikler i Danmark, Miljøstyrelsen, Miljøprojekt nr. 1021, 2005. Sidstnævnte regner specielt på indførelse af miljøzone i København, dvs. en zone, hvor
- 22 kun tunge dieselkøretøjer med særlige krav til partikelforureningen må køre ind.
- 23 Borgernes grønne regnskab 2004, Fredericia kommune
- 24 Michael Damm, miljøchef, Kolding kommune
- 25 Undersøgelser fra Forsvarets Bygningstjeneste
- 26 Simon Gylling, cand.tech.soc.

Offentlige grønne indkøb er et vigtigt virkemiddel i arbejdet på at nærme os en mere bæredygtig udvikling. Dette hæfte giver gode eksempler på kommuner, regioner og statsinstitutioner, som køber grønt ind. Eksemplerne spænder fra kontorartikler over elforbrugende apparater til dieselkøretøjer med partikelfiltre. Og det gælder både indkøb af varer og tjenesteydelser som renovation, rengøring og kantinedrift.

Hæftet giver desuden en oversigt over de værktøjer, som er til rådighed for offentlige indkøbere i forbindelse med grønne indkøb.

Hæftet knytter sig til en film, som er udgivet på DVD, varighed 31 minutter. Hæftet og filmen retter sig imod indkøbere, medarbejdere og ledere, som er med til at definere behovene ved indkøb, samt mod politikere, brugerbestyrelser og andre interesserede.